

Ce știm, de fapt, despre un actor, atunci când ne închipuim că-l emoționăm? Chiar dacă e un mare actor. Mai ales dacă e un mare actor...

Ce știm despre Marin Moraru ori despre Ghorghe Dinică — incontestabil, doi dintre „așii” teatrului românesc de azi? Firește, le-am urmărit fiecare rol, le-am pînă fiecare nouă apariție. Însă asta e un prius esențialul?

Poate că esențial e acel ceva ce nu începe în nici o definiție: fiorul care străbate sala Naționalului, amorțită de desfășurarea unui spectacol-mamut, cu zeci de vedete și de figuranți, atunci când, pe neașteptate, se ivește silueta mărunțică și agilă a celui supranumit Marinuș; ori, când, peste un dialog convențional-teatral cade, cu un eufit de ghilotină, risul scrișnit al lui Dinică-cel-care-nu-suporta-dinamicele. Acel fior care ține de misterul unor nume prezente.

Dinică și Moraru sînt două persoane extreme de deosebite una de cealaltă, atât de deosebite cît pot fi doi actori și doi oameni.

Dinică pare desenat din linii dure și din colțuri, trupul lui vîinos se înlige în scenă cum s-ar înlige în zăd, pentru totdeauna, o boală de piatră, totuși mișcarea lui e suplă, alunecoasă, fluidă cu a unui șarpe; din această mișcare se poate naște un poem filozofic ori se poate improviza o arlecchinadă — nimic nu-i este imposibil, nici o treaptă nu-i e interzisă. Moraru seamănă cu un perpetuum mobile conceput de un copil genial — în faptura lui totul e într-o imprevizibilă și neostenită dinamică: ochii, fruntea, brațele, urechii, picioarele; din când în când, reacția în lanț a microparticulelor universului Moraru se oprește, încrămăcînd într-o imagine de o expresivitate unică; apoi se dezlănțuie iarăși, cum știe întotdeauna

cum făcea secretarul-factotum Socrate (*Transplătarea inimii arcaicente*, de Al. Mirodan); iar tripleta „genurilor venetiene” e însuși simbolul acestei prodigioase mobilități, transformat în echivalent concret și însuflețit.

Marin Moraru poate citeodată să poată, dacă ne luăm după unele din personajele sale de teatru — un dulce naiv, un comic din specia celor care încează: Patrocles și Crăciunel căpătari cu nemulțuila ghiocului și picioare lui...; tristetea ridicolului... Dar ce periculoasă și iretență minime, ce pe o floare, regele acela gingav din *Leonce și Lena!* Ce adîncă seninătate, ce vastă înțelepciune, ce cîrmă putere de a accepta contradicția iminentă a lumii purta în sine acea înegalabilă interpretare a filozofului Diderot!

Dinică, dimpătrivă; spiritul lui e ca un brici, ironia lui nîmrește, arde ca acidul sulfuric. Cine nu-l poate fredona — bineînțeles, alina de neclintită noastră cităreți de muzică ușoară! — slăgînd „Fiorul de floare-alostră”, după ce a făcut-o el (în *Somn-roasa aventură* de Teodor Mazilu), înamorat pînă la pierderea uzului rațiunii, înșurubînd o floare roșie în carul unei mașini de scris? Cine nu-l pronunță becuțuțuța relativă comună „urît, urît, foarte urît!”, fără a-și reaminti, într-o străfulgerare, crîncenul amestec de furie, disperare, ură și hațjocură din gîsul lui Thersil, blestemat să vadă oamenii așa cum sînt și să nu-l poată iubi? La drept vorbind, sufletește, postura aceasta nu-i delez comoda; ea sîm slăgî, cu necurătura cu care o făcea Banceau-nepotul, învelșurile succesive ale aparențelor realității, trebuie să smulgi totodată lucrăți din propria-și ființă. E și cine te-ai jupui de viu. Și atunci, poate că aparenta răceală de gheață, anti-pateticismul alifiat asemul, dimpătrivă, o mare energie a sentimentului, nu elacot pasional?

Vom spune: vina e a teatrului, care, mîndu-i pe actori într-o veșnică gonă de la un rol la altul, amăgîndu-ne cu succesiunea măștilor, nu ne lasă să-i emoționem. E și nu e adevărat; căci sînt alții alții care se desclăd, care n-au secrete, nu neapărat fiindcă dau interveniri, povestindu-și viața pe larg — cu rolul vieții, cu rolul visat —, mînturîndu-și preferințele în materie de culori, poezii și feluri de mîncare ori născocindu-și hobby-ul cel mai original; nu neapărat fiindcă și construiesc migălos popularitatea, din sketch-uri satirice la televiziune și din reclame la ADAS ori la aspiratoare Record... Cî fiindcă există, între unii și ceilalți, o linie de demarcație reală, de natură; unii trăiesc „starea de actor” ce pe o perpetuă

paralele

posibilitate și nevoia de a-și proiecta în afara personalității — temperamentul, fluxul afectiv, dispoziția și alții — Moraru și Dinică fac parte din aceeași a doua categorie — poartă un soi de armură nevăzută, care ocroteste prețioasa substanță, o ferește de contactul cu ceea ce ar putea-o dilua ori degrada. Eîl circula înodată în medii, așa cum, de pildă, cabul năzdrăvan ucenit să zboare cu Harap Alb sedea liniștit într-un colț al berghetei, fără să-și semnaleze nici-o urmă dărmare suprafirea. Unul mai vorbitor, celălalt mai taciturn, Moraru și Dinică vorbeau numai fără a purta stea în frunte; e posibil ca în autoluz ori pe strada admiratorii nici să nu-i bage în seamă. Semnul barului se aprinde numai atunci și numai acolo unde e cazul: când actorul intră în comunicare cu arta, când singele, nervii, inteligența și instinctul se conectează brusc la altă tensiune — a creației. Când primește, pentru a deveni „năzdrăvan”, țava cu făcălețe.

Deosebinduse unul de celălalt atât cât se pot deosebi doi oameni și doi actori, Dinică și Moraru se asemănă, deci, în modul cel mai profund: genetic, nu spune, dacă ar exista o transmisie genetică a caracterelor artistice.

Această legătură a întâit-o regiunea D. Es rig atunci când a făcut din cei doi un cuplu. Mergând, într-o zi împotriva unei reguli nescrise, dar îndobitșe respectate: membruirea cupluri ale spectacolului nu se alcătuesc de obicei din stele de mărimenă întâi, care mai degrabă se resping, ci din buni actori de mîna a doua, cu calități complementare. Această sfidare a regulii e marea întâialie, invenția: regiunea a presimțit raportul dialectic a două personalități, capacitatea lor reciprocă de a intra „în rezonanță”. Fiecare în parte e un actor excepțional, cu o sferă de manifestare autonomă. Dinică, de pildă, exponent prin excelență al teatralității, se redescoperă pentru cinema cu roluri conturate puternice, concis și sobru, cu un la fel de autentic simț al adevărului vieții de fiecare zi. Marin Moraru trece destăbș, cu aceeași naturalitate și inventivitate, cu teribilul lui farmec, și prin alte clipe, sub bagheta altor regiiori. Iusă ceea ce obțin ei împreună este altceva decât un bun acord artistic: atunci când, pe scenă, își trimit unul altuia replica, scurșurile se leagă în câmpoană pe areul rotirii lor. Vorbele zboară și se țirșe, se cramponează de ancorele limbajului comun și apoi se smulg din ele, revelindu-și conținutul sublim și pe cel diavolesc. Asta s-a demonstrat în *Nepo-*

tal lui Bancari, și ar fi păcat să uităm, deși a trecut atita vreme. Amândoi au dobândit conștiința miracolului care se poate produce și au învățat să trudească pentru el, luni întregi, ca niște salabori. Complicațiile lor antrenamente imblină efortul dur al atletului pregătindu-se pentru concurs, răbdarea și rigoarea școlarului care rezolvă mii de probleme de matematică pentru a-și pune mîntea în cea mai desăvîrșită formă, mîntea și finețea muzicianului virtuoz care dizelează îndelung o infinitezimală notă a sunetului.

Mai departe și mai mășnorușit mă tem că nu vom ști niciodată despre actori ca Moraru și Dinică. Probabil că nici nu se poate; și, în definitiv, la ce bun? Tot ce putem face e să plindim rarele clipe când asupra lor se aprinde semnul barului. Să fim acobi, cu ochii deschiși și cu urechile ciușite, cu mîntea trează — și n-o să avem ce regreta.

Dar, à propos: unde sînt, și ce fac de la o vreme, Dinică și Moraru?